

Muhamed Jusić

DIJALOG NEMA ALTERNATIVU¹

Stranice Vesatijjinog foruma bit će otvorene za sve naše džematlije ali i za građane koji vjeruju u ideju dijaloga i potrebu nenasilnog rješavanja nesuglasica, bez obzira na njihova vjerska i druga opredjeljenja. I od jednih i od drugih očekujemo da se sugestijama i prijedlozima uključe u ovaj forum.

Bit će to, Božijom voljom, prostor za promociju ideja dijaloga, ali istinskog dijaloga, koji počinje od pretpostavke da se nešto ne zna i da postoji mogućnost da je druga strana u pravu te spremnosti da se prihvati istina pa makar ona ne bila po našoj volji ili bila “protiv nas samih”. Treba imati na umu da postoji velika razlika i u klasičnoj islamskoj literaturi iz oblasti ahlaka i islamske etike između dijaloga i dogovora (*hivara* i *šura*) i argumentiranog raspravljanja, s jedne strane, te pokuđenog raspravljanja (*džedela* ili *džidala*), s druge.

Da sukobljavanje mišljenja ne bi bilo pokuđeno raspravljanje, Kur'an nas podsjeća da ono mora biti zasnovano na argumentima i u duhu pristojnosti i dobronamjernosti. Prisjetimo se samo ajeta koji govore o tom plodonom raspravljanju, poput riječi Uzvišenog: *I s njima se raspravljajte na najljepši način* (En-Nahl, 125), *...i sa sljedbenicima Knjige raspravljaj na najljepši način* (El-Ankebut, 46) ili *Reci: "Dajte vaše dokaze ako istinu govorite"* (El-Bekare, 111).

Ako se raspravlja bez spremnosti da se prihvati istina ili da se odustane od stava s kojim se u raspravu ušlo, onda je to samo gubljenje vremena i podgrijavanje smutnji i razdora. Kur'an, raspravljajući s mušricima, veli: *I mi smo ili vi na Pravom putu ili u jasnoj zabludi*.

¹ Ovo je uvodna kolumna urednika Vesatijjinog foruma kojom je najavljen izlazak serije kolumni i tekstova na temu vesatije u *Preporodu*, *Preporod*, 5/1015, 1. mart 2014.

I Uzvišeni nam u Kur'anu govori o toj ljudskoj slabosti i mahani i zajedljivoj potrebi da se po svaku cijenu istraje na svome mišljenju pa makar bilo suočeno s jasnim ajetima ili znakovima: *U ovom Kur'anu Mi na razne načine objašnjavamo ljudima svakovrsne primjere, ali je čovjek više nego iko spreman da raspravlja* (El-Kehf, 54).

Na pokuđeno i svađalačko raspravljanje upozorio nas je i Pejgamber, a.s., u hadisu od Ebu Umame, r.a., u kojem se kaže da je Poslanik, a.s., rekao: "Nije zalutao neki narod nakon upute na kojoj je bio, osim nakon što se prepustio raspravljanju", zatim je proučio riječi Uzvišenog: *I naveli su ti ga kao primjer samo zato da bi se raspravljali, jer oni su narod koji se mnogo raspravlja* (Ez-Zuhruf, 58). Hadis bilježe Tirmizi, Ibn Madže i Ahmed.

Hadisi spominju i treći, najgori oblik rasprave, koja za cilj ima samo provociranje sugovornika, njegovo ponižavanje i tvrdoglavo insistiranje na vlastitom stavu. Neki klasični autoriteti islama kažu da je upravo to značenje riječi *el-mira'* koja se spominje u hadisu koji prenosi Ebu Umame, r.a., u kojem se kaže da je Poslanik, a.s., rekao: "Ja garantiram kuću u krajevima Dženneta onome ko ostavi raspravu (*el-mira'*), pa makar bio u pravu, kuću u sredini Dženneta ko ostavi laganje, pa makar i u šali te kuću u najvišem dijelu Dženneta onome ko uljepša svoj ahlak." Bilježe ga Ebu Davud, Tirmizi i Ibn Madže, a Tirmizi ga ocjenjuje dobrim.

Muslimani su kroz svoju historiju koristili dijalog pri rješavanju svojih problema, naročito s onima koji su vjeru koristili kao opravdanje za ekstremizam, isključivost i nasilje.

Primjena represivnih mjera i sile uvijek je u toj civilizaciji bila zadnja opcija, nikad prva i korisitla se samo prema onima koji su posezali za silom i nasiljem. Prisjetimo se samo načina na koji su se Alija, r.a., i prva generacija muslimana nosili s izazovom pojave prve sekte u islamu, tzv. haridžija. Prisjetimo se samo dijaloga koji je s njima vodio ashab Ibn Abbas, r.a, i koliko je njih vratio iz zablude u okvire zajednice vjernika (ummeta i džemata). Za silom je Vođa pravovjernih, r.a., posegnuo tek kada su bile iscrpljene sve mogućnosti za dijalog i kada su oni posegnuli za silom i počeli s proljevanjem krvi nedužnih. Mi bismo danas mogli, ne samo kao muslimani nego i kao društvo,

mного toga naučiti o tome kako se nositi s izazovom vjerskog i svakog drugog ekstremizma i radikalizma. Društvo koje nije sposobno voditi konstruktivan dijalog o svim teškim pitanjima srlja u propast i samo je pitanje vremena kada će na ulicama eskalirati nezadovoljstvo i razdor, a u društvu se produbiti podjele.

Nemir u muslimanskoj kući mira

Forum će se posebno fokusirati na promociju ideja islamskog srednjeg puta, ar. *vesatijje*, te islamske ideje odmjerenosti u svemu, tog srednjeg – Pravog puta – između krajnosti kojima je čovjek sklon. Islam ne sukobljava različite ljudske etose, nego pokušava da ih pomiri, da nam pomogne naći mjeru među njima, bilo da se radi o odnosu materijalnog i duhovnog, individualnog i kolektivnog, ovog i onog svijeta, pretjerivanja i popuštanja u vjeri, a sve s ciljem postizanja istinske sreće i mira sa sobom i s drugima.

Prirodno stanje islama jeste mir, ne rat.

Rat je izuzetak i vanredno stanje. Islamsko fikhsko (pravno) pravilo u međunarodnim, pa i u ukupnim društvenim odnosima, nalaže da se postupa prema principu da se ratuje protiv svakog zavojevača, a da se mir gradi sa svima koji za to pokažu spremnost (*harben li kuli muharibin ve silmen li kuli musulimun*). Uzvišeni kaže: *Ako oni budu skloni miru, budi i ti sklon i pouzdaj se u Allaha, jer On, uistinu, sve čuje i sve zna* (El-Enfal, 61).

Donedavno su se muslimanske zemlje nazivale *daru-s-selam* ili kuća mira. Danas u toj kući bjesne vjerski, sektaški, plemenski, ideološki i svaki drugi sukobi i ratovi. Svako jutro u dnevnoj štampi i svaku večer na vijestima gledamo izvještaje o ubijenim muslimanima; izvještaje na koje su neki već “odrvenjeli” i koje prihvataju zdravo za gotovo.

Nažalost, neki od tih sukoba pokušavaju se prenijeti na Bosnu i Hercegovinu i Balkan te postoje mnogi u muslimanskom svijetu koji bi zbog “simboličkog kapitala” koji Bošnjaci imaju u ummetu njihove sinove rado vidjeli u svojim ideološkim, ali evo vidimo u slučaju Sirije, i borbenim redovima ili saffovima. Otuda potreba da se posebno

pozabavimo međumuslimanskim dijalogom koji počiva na kur'anskoj maksimi obaveze unutarmuslimanskog dogovaranja ili šure. Ovo je razlog više da svi damo doprinos promociji ideje dijaloga u našem društvu, zajednici i svakodnevnom životu. Pluralizam misli i različito mišljenje ne moraju predstavljati slabost. Ono što čini osnovu koja od pluralizma misli stvara sukob i razdor jeste isključivost u stavovima. Neko je još davno rekao da tamo gdje svi isto misle, niko ne misli mnogo. To važi čak i za pitanja vjere. Muslimani vjeruju da je Istina jasna i da se Pravi put razlikuje od krivog kao što vjeruju da je posljednja Božija objava dovoljna uputa, ali to ni na koji način ne znači da je naše razumijevanje vjere konačno i da nije podložno preispitivanju. Islam jeste savršen, ali nisu muslimani niti njihovo razumijevanje Božije objave.

Danas, možda više nego ikad prije u skorijoj prošlosti, muslimani imaju potrebu da iznađu način da upravljaju svojim razlikama i da ih rješavaju dijalogom. Nadamo se da će i ova stranica našeg *Preporoda* pomoći da se napravi korak od isključivosti i neuvažavanja do otvorenosti i iskoraka prema drugom i drugačijem.